

mora drugemu drago biti" predlog deželnega odbora ostro presojeval in dokazal, da se je v nekem drugem primeru vsak pomislik in spodtikljej prezrl, akoravno je med 118 volivnimi moži jih 66 nepostavno voljenih bilo, in da se pri volitvi Mariborski graja manjkajoča potrditev okrajnega urada, da se je postavno volilo, med tem ko ta potrditev v 18 volivnih okrajih izmed 23 manjka, ktere dvombe in spodtike je pa deželni odbor vse prezreti za hasnovito spoznal.

V zahvalo za to svobodno in možato besedo pa dr. Aichmeier-ja niso več izvolili za namestovavca deželnega odbornika, akoravno je bil prej za to čast on odločen. Le glasove Slovencev je dobil.

Iz teh razloženih stvari in razmer pa je vsakemu zadosti jasno, koliko je resnice na onih čenčarijah, ktere časniki v službi gosp. Kaisersfelda in Brandstetter-ja t. j. graški "Telegraf" in "Marburger Zeitung" med svet pošiljajo, da se bodo volitve za Mariborski okraj od deželnega zbora le "iz milosti" za veljavne spoznale. Nam se zdi, da izvoljena gospoda nimata preveč vzroka se za milost njima skazano zahvaljevati.

Razlogi pa časnika "Marburger Zeitung" so posebno prepričavni, kajti v očeh g. Brandstetter-ja je seveda vsaka druga izvolitev razun njegove nesreča svet podirajoča.

(Dalje prihodajič.)

Postava o narodnosti.

I.

Sedaj ko se večkrat nagodi, da naši slovenski kmetje od nasprotnikov zapeljani podpisujejo prošnje za nemške šole in pisarne, je treba tudi včasih besedico spregovoriti o narodnosti. Jezik šege naprave pradedov, t. j. narodnost ljudje povsodi v časti imajo, tudi mi Slovenci ne smemo biti nezvesti svojim očetom, dedom, pradedom.

Vsak narod se je boril za vero, za svoje naprave, za svoj dom, za svoj jezik, tudi naši očetje so se borili in se slavno borili proti Turkom in Madžarom, proti Obrom in pesjakom, proti Longobardom, Frankom in Bavarcem in mi jihovi vnuki ne smemo svoje narodnosti prodati dober kup, ali celo zastonj, ampak jo tudi moramo braniti kakor branimo svoje življenje, svojo čast, svoje blago proti napadnikom. Življenje in blago si vsak brani brez vsega opomina, ne tak vsak in vsikdar duševnih imetkov. Braniti pa si moramo tudi duševne imetke; to je tudi naša dolžnost, in če te dolžnosti ne spolnimo, tudi grešimo, sicer ne z djanskim grehom ampak z zanemarjenjem. Če vojak odbeži in ne brani domovine, se vstrelji po postavi s vso pravico, kajti domovina in sosedi in družina in vsi tirjajo, da bo krepek in so ga za to poslali v brambo svojo in blaga svojega. Pri časti tudi spoznamo, da jo imamo braniti. Če nas kdo razžali, ga tožimo in postava in sodnik nam pripravita zadostilo. Tako ima biti tudi z narodnostjo, ta je tudi duševen imetek in jo tudi moramo braniti kakor branimo čast in domovino življenje in blago. Kdor inace stori, krivo stori, sebi in svojim krivico dela in je naroden odpadnik. Bramba narodnosti je tedaj pravno (moralno) prizadevanje in izobraženega človeka dolžnost.

Res pride človek braneč narodnost včasih v zadrego, državniki (politikarji) namreč včasih zahtevajo, da se ta ali ta narod uniči. Tak p. Angleži proti Ircem, Francozi v Elzasu proti Nemcem, Rusi proti Poljakom, in spet Poljaki proti Rusinom, Madžari proti Slovanom in Romunom na Ogerskem, Turki proti Grkom in Slovanom na Turškem i. t. d. Cesar avstrijskih dežel Jožef II. je htel celo Avstrijo zjednačiti, tedaj vse nenemške narode ponemčiti, kar mu je pa poznej, ko se je krivice pričel, žal djalo. Isto tako so poznej namerjavali Meternich, Bach, Schmerling. Da se takim poskusom v okom pride, je treba postave o narodnosti. Postava je mirno orožje izobraženca, tega orožja se tudi mi imamo lotiti. Postava bo naj močnejša in naj stalnejša bramba narodnosti in take postave je nam v Avstrije posebno treba.

Postave se vedno le s časom in po svoji potrebi in z rastočim spoznanjem pravice razvijajo. Pravica je večna, al mi pozemljaki jo še le v teku časa spoznamo. Spomnimo se robstva (suženstva), rabote, sežiganja čarovnic (copernic), preiskave s težavnico, človeka groza obhaja zaradi take nevednosti in zaradi tak krivega spoznanja pravice. Enako bodo potomci sodili o naši dobi, v kateri narod narod tlačijo in se še imamo boriti o narodnosti. Imamo postave za brambo osebe, ne bili smeli imeti tudi postav za brambo naroda, jeli narod menj

vreden kot oseba? Ne sme nam nikdor zapečatenega lista odpreti, ne hiše preiskati brez sodnijskega povelja, tudi opravljalci in žalivci osebne časti so kazni podvrženi, mejaši in žetva in vse je po postavi zavarovano. Delajo se tudi postave, kako se sme voda napeljati, da travnik moči in se sosedu ne odtegne in ne dela škode i. t. d. O narodnosti pak še nimamo skoro nobenih zapisanih postav. Menjši narodi se od tako imenovanih vladajočih narodov tlačijo in še poleg tega obrekujejo in državni zagovorniki ravnaajo le po mislih državnikov, če molčijo misleci, naj se s časom menjši narodi vtopijo v vladajočih narodih in z zemlje minejo. Ravna se tedaj po mislih in željah posameznih ljudi, ki so ravno v naj viši službi in brez postave in brez pravice. In vendar vidimo idejo narodnosti, kako prestole podira in nove države stavi. Državniki si vedno ne bodo mogli proti narodnosti ušes zamašiti, bodo morali začeti se ozirati in marati za narodnost in za njo tudi meje in postave postaviti, da ona moč narodnosti, ki indi zmagonosno države ruši in stavi, pri nas v naši ljubi Avstriji, postane moč državnina, da boče v pravičnih postavah ograjena in zaježena Avstriji v srečo in slavo, ne pa v nevarnost.

Vsaj to spoznanje in te skušnjaje, ki jih imamo do zdaj, naj državniki poberejo in naj postavijo iz njih postave, ki bodo vsem veljale vsem prebivalcem naše države, saj bi bile vsem narodom ne samo manjšinam v korist. Saj so v Avstriji tudi Nemci v menjšini na Českem, Ogerskem, Kranjskem, naj se jim tedaj tudi narodnost varuje po posebni postavi, Madžari tudi naj si svojo lastno narodnost obvarijo s pravično postavo o narodnosti, ki jim jo zdaj ponujajo Slovani in Romuni. Prišel bo čas, kdor bode take postave meč stavil, če jih ob pravem času pamet ne postavi. Tako je tudi za brambo Slovencev na Koroškem in Stajerskem in Primorskem in Ogerskem, ki z njimi večina nemška laška Madžarska ravna bezobzirno, treba postave o narodnosti, tako tudi za Rusine na Galiskem, poprek za vse narode v Avstriji je treba zapisane postave o narodnosti. Kedar bode vse razmere med narodi vredila pravična postava, ne bode noben narod več tožil proti nadvladi, noben narod se ne bo bal za svojo narodnost, vsi bodo zadovoljni in bodo ljubili svojo vsem občeno domovino Avstrijo in jo bodo branili složni med seboj proti zvananjim napadom do zadnje kaplje krvi.

In mnogojezična Avstrija je kakor navlašč stvarjena, da bi spoznanje te pravice širila in postavo o narodnosti ustanovila. Naš svetli cesar sam so šli z lepim izgledom naprej zagotovivši vsem narodom svojim ravnopravnost. Naj tedaj postavodajni zbor, ki se vendar ima kedaj sniti iz poslancev vseh kraljevin in dežel cele Avstrije, se pogodi tudi za postavo o narodnosti pravično vsem narodom, po kateri se bodo ravnali potem vsi deželni zbori, da večine manjšinam krivice ne delajo, da ne bodo narodi več trepetali za svoje življenje, za svoj obstanek, da država, kar je jena dolžnost, tudi na to stran krivico brani in pravico varuje.

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo.

(Dalje.)

Trs se razdeluje:

I. v del pod zemljo ali korenino.

Korenina je v primeru proti debelemu debliču in razširjenemu rožju slaba, mala imenovati, zato se lahko trdi, da trs več živeža skoz sesavke na zunanjem lesu in posebno v listju iz zraka ali podnebja dobiva, kakor po koreninah iz zemlje. Če korenino prerežemo, vidimo, da so vsi deli nekako mehki, gobasti, polni cevkie, piskričev in zračnih luknjic, tudi stržen na sredi je precej razširjen, posebno v zgornih delih in v mladikah, ktere še močno rastejo, zato tudi lahko več živeža in hitreje do zadnjih koncev pošilja; dokler se mladje ne oleseni in menj živeža ne potrebuje, se tudi stržen ne stisne.

Korenina, deblo in vejice so obdane od skorje, ktera je celo luknjičasta in se ne vtrdi kakor pri drevju, ampak vsako leto odluči in v nitkah odcepiva, le pod zemljo je bolj čvrsta, zato tudi obilo nerabljivih delov izvrže in se zablati, da je korenje po izmečkih po več letih kakor v prsteni cevi zavito. Hitro pod skorjo je piskričasta tkanina namest beline, to so štirivoglata votle celice gosto eno z drugo

zjedinjene, v teh se kuha in te izhlapijajo, posebno mesca julija in avgusta, in če je takrat vreme neugodno, manjka pozneje grozdju barve, moči in dišave.

Trtni les se močno razločuje od trdega drevenega lesa, čisto iz sočnih cevic s celicami obdanih, in te dobivajo sok skoz sesavke in bradovičice v korenju, skorji in listju iz zemlje in zraka za živež. Zato je dobrot vina odvisna, od tega, kar zrak pripomore, ker tudi zračne cevke prinašajo zrak iz vseh zunanjih delov noter do stržena.

Posamni deli korenine so:

a) deblič, tisti del, kateri iz navpik vsajene ali pogrobenčane in obrašene rozge postane.

b) venčno ali zračno korenje (Kronwurzeln), 4—8 palec pod zemljo. Navada je in se tudi povsod svetuje venčno korenje zatirati, ker od mraza trpi, in se pri obdelovanju lahko poškoduje, vendar narava menda nič ni brez namena storila, te korenine ne morejo nič drugim škodovati, ampak sesajo iz gorne večidel rodovitne zemlje živež in mokroto, in peljejo redivni sok skoz vene gori do listja, zato je še le potreba staremu trdemu korenju venčne korenine špogati, le preplitve in mrtve koreninice se naj odstranijo. Hojbrenk tudi uči po novi skušnji, da bi nobenih korenin ne odpravljali, ker le premokra zemlja, slaba lega naredi, da spodnje korenje odprni.

c) stransko korenje ali pašniki. Vsaki koren od tal do noge, ali do dna pri trdi zemlji sliši med poglavitno korenje, ker trsu živež donša in ga vtrdi, zato se mora zemlja obdelovati, da zrak, solnce, mokrota lahko dohaja, in skrbeti, da se kolikor mogoče stranskih korenin izredi in nobena ne poškoduje, ker se mnogokrat iz slabega pašnika poglavna in močna korenina izredi.

d) Nožno korenje, katero je spodej iz zadnje rozgine ali sajeniške oke izraščeno. Med tem je srčna ali glavna korenina naj imenitnejša in gre naravnost ali postransko globoko v zemljo. Trsu ni scer niti veliko koristna niti potrebna, zato se zna, kakor pri drevju brez škode odrezati; k večemu v kakem pečevju išče globoko v razpoklinah živeža, v mokri ilovni zemlji pa rada odprni.

e) Sesavke ali vlaknate koreninice (Saugwurzeln), so naj tanjši in najdalji lasnati konci korenja in sesajo s svojimi nevidljivimi bradovičicami, gobicami ali ustnicami vodene redivne delce iz zemlje, zato se naj skrbno varujejo, ker prav za prav trs rede.

f) Gnezd ali prvotno korenje je staro skrivljeno večkrat križem prepreženo korenje na dnu grobe, katero postane po grobanju iz starih debel ali delov trsa.

(Dalje prihodnjič.)

Spet ženkam nekaj.

(Konec.)

Neka dekla je v enem mestu na Slovenskem pred 15 leti tožila, da ji je nekdo en srebrni tolarček — en forint —, kojega je imela v škrinji v robcu zvezanega, vkradel, ko je v jutru k službi božji odšla in potlej niti robca niti forinta več našla ni. Nemir in sovraštvo je veliko nastalo v hiši. Med tem krava pojema in odslabuje tako, da jo gospodar mora konjedercu izročiti, ki jo raztelesi v pričujočesti gospodarja. In glej! v želodcu je bil tolar ves zelen, ki je lepo kravo ob življenje spravil. Dekla je imela nevedoma robec s tolarjem v predprtnem žepu, krava ji ga izvleče in pojé vse skupaj. In še le sedaj se resnica zvé. Tako se s pajčevino tudi druge škodljive reči z slabo klajo vred živini predvržejo, da začenja potem hirati in bolehati. Sedaj več dobrega mleka ni, niti smetane, niti sirovega masla itd. k zadnjemu morajo čarovnice, copernice krive biti, kar je nesnaga navajena doma storila.

Da bi še v takih nesnažnih okoljšinah ženske ali dekla kravam seske vmivale preden molzti začnejo, še jim nikol ni v glavo prišlo, posebno takrat, ko so vboge krave, tako prevlečene z gnjusobo po bedrih, da vse binglja, in so videti kot bi zares irhaste hlače nosile — fej te bodi! Tu zares mora veliko na cedilu ostajati.

Nekemu Nemcu sem pred desetimi leti o taki priložnosti rekel: Prijatelj, vaši voli imajo črne hlače! — pa tudi čevljiče! me zavrne. — S tem se pa ve, drage Slovenke, ne izpričevajte. Zato skrbite za snago tudi v hlevih pri živini, snažite jo s česlom, striglom in krtačo: te reči naj ne manjkajo v nobenem snagoljubnem hlevu!

Poglejmo še konečno gnojnišče. Ženke, ve menda tudi naj manj enkrat, ako že ne dvakrat v tednu iz hlevov gnoj

kidate ali izmetavate. Ne mečite ga vendar ne zdaj tu za eno motiko, zdaj tam za en krtovinjak.

Spravite raji vsega na lepi voglaten kup vsikdar, in ga pokrite z zemljo, katero z gnojnico polijete, kedar moških ni doma, da se rast dajoči drobci, to je smrad, amonijak, ne izpuhti.

Ne dopustite pa nikol, da bi se gnojnica iz hlevov po potih in cestah brez vse koristi cedila in pogubljala, ktera je zlata vredna.

Ženke! bodite tedaj snagoljubne ne le na sebi, temuč tudi v hiši, v kuhinji, v hlevih, pri živini in okoli hiše: vse naj bo snažno, kakor ste ve rade snažne. Hudile pa se vendar ne bote na me, saj veste, da vam vsikdar le dobro voši.

Kuharov Frančišek.

Dopisi.

Okrajne volitve v Mariboru. Mislim, da bo marsikteremu prijetno, če „Slov. gosp.“ tudi nekaj o dokončanih okrajnih volitvah (Bezirksvertretung) pove.

Nekterim je že morebiti po razgovorjanju z našimi moži, kateri slovenski rod branijo in zagovarjajo, znano, kako krivična nam je postava o okrajnih volitvah. Voli se namreč okrajnih zastopnikov za Maribor 40, in sicer voli mesto Maribor z Lovrenčkim trgom vred 10, fabrikanti in trgovci (Industrie) 10, tedaj je že polovica, namreč 20 mestjanov, kateri iz in od mesta izvoljeni že po svoji dolžnosti mesto zastopati morajo.

Dalje volijo veliki posestniki, to je taki, kateri brez naklade (Zuschuss) 60 fi. dače na leto plačujejo, iz svoje sredine 10. Sploh so skoro vse naj lepše in večje posestve v Mariborski okolici lastnina tujcev.

Na drugi strani pa se je nam pri volitvah velikih posestnikov s tem krivica zgodila, da se je dosti kmečkih velikih posestnikov izpustilo. Tudi čas za oglašenje (reklamacija), naj se med velike posestnike zapiše, ni bil nikdar razglašen tako, da celo mnogo mestjanov od tega nič ni vedelo.

Kak skrbni in prijazni so na den volitve nekteri mestni gospodičili, za mesto obdelovali, znajo naši kmeti sami.

Po vsem tem se je morala volitev velikih posestnikov slabo končati; akoravno so se nekteri kmeti, kak mladi Venger, Veingrl Jože i. t. d., slava jim, res pametno in krepko obnašali so se vendar naši nasprotniki izvolili, ktere strah obleže, ako vidijo, da se naši kmeti kot Slovenci čutijo in obnašajo. To bi ja bil konec jihove nemške gloriije.

Po takem je že bilo 30 po željah mestjanov izvoljenih. (Dalje poslednjič.)

Od sv. Benedikta, 23. febr. Z radostjo smo prve tri liste „Slov. Gosp.“ prijeli. Marsikaj lepega se učimo iz njega. Le škoda, da ne izhaja četirikrat na mesec. Bodi nam tedaj srčno pozdravljen iz naših slovenskih gor, ter te zraven prosimo, da nas rad podpiraš v vseh gospodarskih stvareh. Poslušaj pa tudi, kaj nam posebno na srcu leži. Slišali smo, da so nekteri volilci blago našo duhovščino pri volitvah za deželni zbor prav strastno napadali.

Tako je neki na Ptuju nek nemškutarček na mizo stopil, ter pričujočim gosp. duhovnikom strašno zagrmel:

„Hinaus mit den Pfaffen!“ *)

Če to ni res, kar bi nas srčno veselilo, radi očitno prekličemo. Če pa je to res, tako ponudimo ovemu nemškutarčku crkveno zgodovino, da zve, kdo je v prešlih stoletjih jel ustanovljati vseučilišča? Ali ni sta bila papeža Gregor VII. in Inocenc III. ki sta ustanovila že v dvanajstem stoletju vseučilišči v Parizu in Boloniji? Ukaželjni možje so hiteli v Pariz, da bi se tam bogočastja in modroslovja poprijeli; zopet drugi pa v Bolonijo, da bi se pravdoslovja naučili. Naj izvrstnejši učenci so jim bili Dominikani, Frančiškani in drugi duhovniki.

Kdo je prvi bolnišnice in druge blagotvorne naprave omislil? Ali niso bili papeži, škofje, opati i. t. d. ktere so nasledovali kralji in cesarji, mesta in dežele in drugi bogajoči ljudje.

Odkod tedaj imamo pravo krščansko priljudnost ali kakor Latince pravi humanitet?

*) Tako strastno in surovo so se pri volitvah napadali od nemškutarjev tudi drugi narodnjaki. Črnijo se osebe in naš naj narodnejši stan le zato, da se narodnost leži zatira, zaradi tega pa velja „uma svitile meče“ še bolj poostriži za pravico in napredek. Vredništvo.